

підприємств гідроелектроенергетики.

Висновки та пропозиції.

Імплементація форсайт-методології зумовлює чітке виявлення основних напрямів стратегічної модернізації не лише в гідроенергетиці, а й в пріоритетних галузях, за умов оцінки всіма суб'єктами політики, заінтересованими сторонами та партнерами для створення наукової та технологічної платформи розвитку обраних секторів економіки щодо підвищення якості життя та забезпечення економічної, енергетичної, технологічної та екологічної безпеки держави.

За допомогою форсайт-методології постає можливість окреслити варіанти відповіді на питання проведення стратегічної модернізації, в аспекті інвестиційного забезпечення, через діалог держави, бізнесу та суспільства (тобто через державно-приватне партнерство) не лише в рамках окремого підприємства, регіону чи держави, а в контексті міжнародного співробітництва та партнерства.

Подальші наукові дослідження спрямовані на розроблення набору стратегій модернізації на основі дослідження трендів змін показників розвитку підприємств гідроелектроенергетики, та виявлення тих з них. Які суттєво впливають на рівень інвестиційної привабливості.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Ben R. Martin Technology Foresight in a Rapidly Globalizing Economy, SPRU / Ben R. Martin. - Science and technology Policy research, University of Sussex, 1995.
2. Афанасьев Г.Э. Что такое форсайт? Попытки определения / Г.Э. Афанасьев [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://stra.teg.ru/library/global/Prognoz/foresight/4>
3. Бруммер В., Коннола Т., Сало А. Многообразие в Форсайт-исследованиях. Практика отбора инновационных идей / В. Бруммер, Т. Коннола, А. Сало // Форсайт - 2010. - №4 - С.59,66.
4. Ефимов В.С., Лаптева А.В. Методологические принципы проведения Форсайта / В.С. Ефимов, А.В. Лаптев [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://foresight.sfu-kras.ru/node/48>
5. Ємельяненко Л.М. Форсайт-методологія стратегічного управління інноваційним розвитком суспільства [Електронний ресурс] / Л.М. Ємельяненко // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. - 2008. - № 10 (128). - Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSU/2008_10_2/emeljanenko.pdf.
6. Жукович І.А. Розробка інноваційної політики України: основні вимоги щодо визначення та інструменти реалізації / І.А. Жукович // Актуальные проблемы научно-технологической и инновационной политики в контексте формирования общеевропейского научного пространства: опыт и перспективы : материалы междунар. симпози. (Киев, 16-17 июня 2010 г.). - Киев : Феникс, 2010. - С. 230-231.
7. Крюков С.В. Форсайт: от прогноза к формированию будущего / С.В. Крюков // TERRA ECONOMICUS, т. 8. - № 3. - ч. 2. - 2010. - С. 7-14.
8. Лабуркина П. Форсайт: аналитический обзор / П. Лабуркина [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://2010-2030.ru/files/Forsait_analiticheskii_obzor.doc
9. Малова Т.И. Перспективы реализации национальной программы форсайт (foresight) в Украине / Т.И. Малова // Вісник Донецького Національного університету. Серія "Економіка і право". - 2008. - № 2. - С.167-171.
10. Плотины и развитие: новая методическая основа для принятия решений. Отчет Всемирной комиссии по плотинам [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://russiandams.ru/otchet-vkp/russkii-perevod/chast-2/multikriterialnyi-analiz>
11. Семенов Е.В. От технологических прогнозов к Форсайту / Е.В. Семенов [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://stra.teg.ru/library/global/Prognoz/foresight/15>
12. Семёнова Н.Н. Форсайт в условиях глобализации / Н.Н. Семёнова // Информационное общество / Институт развития информационного общества. - 2008. - № 3-4. - С. 112-125.
13. Соколов А.В. Форсайт: взгляд в будущее / А.В. Соколов // Форсайт - 2007. - №1 - С.10.
14. Федулова Л.І. Новітні підходи до формування стратегії розвитку регіонів: методологія "Форсайт" / Л.І. Федулова [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/zbirnik_RE_4_139.pdf.
15. Четыркин Е. М. Статистические методы прогнозирования / Е.М. Четыркин. - М.: Статистика, 1977. - С. 151-154.

УДК 339.13

ЗМІНИ ГАЛУЗЕВОЇ СТРУКТУРИ В УМОВАХ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Шумаєва О.О., к.держ.упр., доцент кафедри менеджменту та господарського права Донецького національного технічного університету (Україна)

Шумаєва О.О. Зміни галузевої структури в умовах лібералізації електроенергетики: світовий досвід.

Лібералізація ринку електроенергії – це не подія, а тривалий процес, заснований (для необхідного вдосконалення та залучення безперервного потоку інвестицій) на сильній і постійній політичній підтримці, ретельній підготовці та безперервному розвитку. У статті розглядається досвід країн, які в числі перших провели структурні зміни в електроенергетичній галузі, отримали реальні економічні вигоди і визначили ключові фактори успіху в процесі переходу до лібералізованого енергоринку. В умовах конкурентної боротьби активи, що існують в електроенергетичному секторі, використовуються найбільш ефективно, і це приносить споживачам реальні довготривалі вигоди. Лібералізація з метою створення конкуренції вимагає постійної готовності уряду вирішувати проблеми, пов'язані з припиненням закріплених законом майнових прав та перехресного субсидування. Особливу роль в умовах лібералізації ринку відіграє система галузевого регулювання, яка спрямована на забезпечення недискримінаційності і «прозорості» для учасників таких ринків. Завдання реформування енергетичних ринків в різних країнах вирішується своїми методами.

Ключові слова: зміни, галузева структура, лібералізація електроенергетики, галузеве регулювання, регулюючий орган.

Шумаєва Е.А. Изменения отраслевой структуры в условиях либерализации электроэнергетики: мировой опыт.

Либерализация рынка электроэнергии – это не событие, а длительный процесс, основанный (для необходимого совершенствования и привлечения непрекращающегося потока инвестиций) на сильной и постоянной политической поддержке, тщательной подготовке и непрерывном развитии. В статье рассматривается опыт стран, которые в числе первых провели структурные изменения в электроэнергетической отрасли, получили реальные экономические выгоды и определили ключевые факторы успеха в процессе перехода к либерализованному энергорынку. В условиях конкурентной борьбы активы, существующие в электроэнергетическом секторе, используются наиболее эффективно, и это приносит потребителям реальные долговременные выгоды. Либерализация с целью создания конкуренции требует постоянной готовности правительства решать проблемы, связанные с прекращением закреплённых законом имущественных прав и перекрестного субсидирования. Особую роль в условиях либерализованного рынка играет система отраслевого регулирования, которая направлена на обеспечение недискриминационности и «прозрачности» для участников таких рынков. Задачи реформирования энергетических рынков в разных странах решаются своими методами.

Ключевые слова: изменения, отраслевая структура, либерализация электроэнергетики, отраслевое регулирование, регулирующий орган.

Shumaieva O. Changes of industry structure in the liberalized environment of electric power industry: world experience.

Liberalization of the electric-power market is not an event, but a long process based (for the need to improve and attract a steady stream of investment) on a strong and sustained political support, thorough preparation and continuous development. The paper examines an experience of countries that were pioneers in conducting a structural change in the electric-power industry and as the result got real economic benefits and identified key success factors in the process of transition to a liberalized power market. In a competitive environment assets existing in the electric-power industry are used most effectively and it brings the real long-term benefits to the consumers. Liberalization in order to create competition requires constant readiness of the government to solve problems associated with the termination of vested interests and cross-subsidization. The system of industry regulation is aimed at ensuring non-discriminatory and "transparency" for participants of liberalized markets and plays a special role in such a market. The tasks of reforming the energy-power markets in different countries being solved by them with their own methods.

Keywords: changes, industry structure, liberalization of the power industry, industry regulation, regulator.

Постановка проблеми

Сучасні напрямки розвитку світового електроенергетичного сектору обумовлені наступними факторами: нездатністю централізованої системи планування в енергетиці і монополізованих структур постачання забезпечити економічну ефективність, притаманну конкурентним ринкам; відсутністю вибору для споживачів в електроенергетичному секторі, що суперечить загальним тенденціям у суспільстві і не може отримати політичної підтримки в країнах з ринковою економікою.

Прагнення до розширення міжнародної торгівлі та усунення торговельних бар'єрів посилює потребу звернення до лібералізації енергетики. Цьому процесу сприяє той факт, що значна різниця в регіональних цінах поставила обробні галузі промисловості в деяких регіонах у несприятливе становище з погляду конкурентоспроможності. Реструктуризація електроенергетики в деяких країнах зробила лібералізацію цього ринку необоротним процесом.

Найбільш глибокою зміною та істотним рушійним механізмом лібералізації енергетичних ринків є введення для споживачів можливості вибору постачальників з одночасною відмовою від наділених законним статусом і географічних монополій, що призведе в результаті конкуренції до зниження цін і витрат. Основною причиною такого результату є поєднання надмірних дорогих монополічних структур і «надлишку структурних потужностей», що проявляється, коли численні раніше обмежені торговельні області зливаються в єдиний ринок [1].

З макроекономічної точки зору, переваги лібералізації в основному можуть бути віднесені на рахунок поліпшеного використання основних фондів (електростанцій і енергосистем), що приведе до економічно правильних інвестиційних рішень і зниження споживання ресурсів в рамках загальної системи, тобто скороченню експлуатаційних витрат за допомогою реструктуризації і зменшення витрат.

З точки зору розподілу доходів, введення конкуренції та можливості вибору для споживачів передасть вартість від монополічних постачальників споживачам за допомогою ринкового механізму через знижені ціни для кінцевих споживачів. Більш низькі ціни нерозривно пов'язані з більш високим попитом, незважаючи на короткочасну нееластичність попиту. Незалежно від макроекономічного ефекту, споживачі енергії володіють більш сильною позицією на конкурентному ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідженням теоретичних та практичних питань щодо лібералізації ринку світової електроенергетики в різні часи займалися занимались такі автори, як Стофт С., Д'яков О.Ф., Максимов Б.К., Давидовський Ф.М., Нікішина І.В., Жуков В.В. та ін.

Невирішена проблема

Ключовим елементом лібералізації ринку є доступ третіх сторін до системи передачі за об'єктивними і прозорими тарифами на передачу. Доступ до передачі є перешкодою для комбінованого виробництва теплової та електричної енергії та виробництва енергії, що розподіляється. Поділ комунальних послуг електропостачання у поєднанні з регулюванням має створити менш деструктивні стимули і більш сприятливе середовище.

Мета статті полягає в дослідженні змін структури енергетичної галузі в процесі лібералізації ринку та вивчення світового досвіду щодо галузевого регулювання лібералізованих енергоринків.

Результати дослідження

Лібералізація енергетики – це частина загальної політики переорієнтації галузі, яка спрямована на більше використання ринкових сил та економічних механізмів. До неї відносяться зменшення державного втручання і зростання уваги до створення ефективної структури ринку. Це вимагає перегляду політики в галузі енергетичної ефективності і вибору відповідних інструментів. Найбільш значними проблемами, з якими стикається політика в галузі енергоефективності в сфері конкуренції в енергетиці, є:

- перспективи зниження цін на енергію з подальшим зростанням споживання;
- стимули для здійснення заходів в галузі енергетичної ефективності кінцевого споживання, які поступово зникають в енергетиці;
- необхідність пристосовування політичних інструментів, що діють відповідно до нової ринкової структури, при якій більш важливими стають комерційні мотиви та економічні сигнали.

Мета лібералізації енергетики полягає в досягненні поєднання наступних переваг:

- більш ефективне використання ресурсів у виробництві, передачі і розподілі електроенергії;
- ефективне встановлення цін на електроенергію, що відбиває тенденції попиту, витрати і наявність природних ресурсів;
- підвищення конкурентоспроможності залежних від електроенергії галузей внаслідок зниження цін для кінцевих споживачів і, як наслідок, – перерозподіл національного доходу;
- встановлення цін на електроенергію на ринковій основі, що призведе до доцільного асортименту видів палива та ефективної структури енергетики[1].

Килишні структури енергетичної галузі в різних країнах в деякій мірі різні, що пояснюється низкою історичних, політичних та інших причин. Разом з тим, існують деякі риси, які відрізняють «старі» структури при порівнянні з моделями на ринковій основі. Основні структурні елементи енергетичної галузі до лібералізації наведено в табл.1.

Таблиця 1

Структурні елементи енергетичної галузі до лібералізації

Структурний елемент галузі	Зміст
Місцеві та регіональні монополії	Споживачі електроенергії мають справу з одним постачальником за відсутності свободи вибору. На рівні роздрібно торгівлі існують місцеві розподільні компанії, що постачають споживачам через свої власні енергосистеми. На рівні виробництва та оптової торгівлі виробники мають монополію в певних районах, або виробництво, передача та розподіл часто є частиною великих об'єднаних компаній під контролем регіональної монополії.
Зобов'язання з енергопостачання та самозабезпечення	Постачальники електроенергії зобов'язані здійснювати постачання, що означає зобов'язання задовольняти попит споживачів у конкретному регіоні постачання. Відсутність міжрегіональної або міжнародної торгівлі зобов'язує регіональні компанії забезпечувати достатні виробничі потужності на місцях, щоб мати можливість задовольняти будь-яке зростання попиту з боку своїх споживачів.
Вертикальна інтеграція	У функції вертикально інтегрованих компаній входить весь ланцюжок постачання, від виробництва до передачі електроенергії, місцевого розподілу і продажу своїм споживачам. Ця структура надає стимули для адаптації потужностей із виробництва або передачі у відповідності з попитом або, навпаки, адаптації попиту

Перехресне субсидування і відшкодування витрат виробництва	до виробничих потужностей або пропускним спроможностям ліній передачі. Монопольні права забезпечують постачальникам можливість повністю відшкодувати вартість інвестицій та інші складові витрат, що надає стимули для рентабельної діяльності, особливо в поєднанні з державною власністю і при відсутності регулювання. Перехресне субсидування простежується у встановленні цін на окремі товари, такі як електроенергія і тепло, між різними групами споживачів, як наприклад, промисловими споживачами та споживачами в житловому секторі, і всередині енергетичних компаній для «регулювання» функціонування та ефективності різних сфер діяльності.
Державна власність	Природа електропостачання як комунальної послуги корениться у відносинах комунального обслуговування, які характеризують галузь енергопостачання. Це посилюється високим рівнем державної власності, особливо у сфері передачі та розподілу, а в багатьох країнах також і в сфері виробництва. В управлінні енергетичними компаніями дуже часто привноситься суміш соціальних і політичних міркувань. Такі умови розвивають управлінські критерії, відповідно до яких підвищується вартість енергії і часто є виправданням низької ефективності або неправильного управління.

Зміни галузевої структури і стимулів будуть прискорюватися поєднанням законодавства (регулювання), ринкових сил і приватизації. Запровадження ринкових сил та приватної власності в енергетичному секторі вимагають набагато більш чіткого поділу обов'язків і ролей і ясної, справедливої і передбачуваної правової системи. Зазвичай це повинно виникати в політичному і законодавчому процесі, результатом якого є пакет законів і нормативних актів та механізм забезпечення виконання, наприклад, створення регулюючого органу. Основні структурні елементи енергетичної галузі після лібералізації наведено в табл.2.

Таблиця 2

Структурні елементи енергетичної галузі після лібералізації

Структурний елемент галузі	Зміст
Правові та нормативні вимоги	Необхідність поділу вертикально інтегрованих компаній вимагає введення нових законодавчих і нормативних вимог. Наслідком цього є відділення функцій передачі та управління системами від виробництва та продажу електроенергії. Функцію транспортування електроенергії відповідно до справедливих і недискримінаційних умов необхідно чітко відокремити від таких конкурентних функцій, як виробництво та роздрібний продаж.
Регулювання монополій	Компанії з передачі є регульованими монополіями. Регулювання обмежує прибуток, проте заохочує компанії, які демонструють здатність підвищувати ефективність своєї діяльності. Основна мета регулювання – досягнення справедливої і недискримінаційної плати за передачу. Тарифи повинні бути збережені на низькому рівні шляхом контролю за прибутком і рівнем витрат природних монополій. Успіх регулювання заснований на поєднанні архітектури ринку і чітких нормативних актів та санкцій.
Ринкові сили	Ринкові сили – головна рушійна сила реструктуризації галузі. Розвиток роздрібною торгівлі електроенергією призведе до того, що вона стане бізнесом із низькою маржею і великими обсягами, в якому домінуюче положення будуть займати роздрібні торговці, що мають велике число клієнтів. Це змушує багатьох місцевих розподільних компаній до консолідації галузі. Ніші можуть займати нові учасники, що пропонують спеціалізовані послуги, наприклад, управління портфелями цінних паперів і посередництво. Такі продавці будуть надавати додаткові послуги в енергопостачанні, насамперед, для середніх і великих споживачів.
Позиції споживачів	На лібералізованих ринках очікування споживачів зосереджені на зниженні цін і заощадженні. Великі споживачі першими починають вивчати можливості. Внаслідок їх рівнів енергоспоживання економія може бути значною. Досвід лібералізованих ринків показує, що спочатку найбільше виграють великі споживачі, а для споживачів в житловому секторі, що демонструють більшу лояльність по відношенню до постачальника, ціни знижуються в меншій мірі.
Держава: переоцінка і перерозподіл ролей	На лібералізованих ринках галузь більше не функціонує залежно від політичних заяв, а слідує правилам ринку і діє відповідно до чітких законів та нормативних актів.
Законодавство	Фундаментальні зміни енергетичного сектора засновані на адміністративному та парламентарному законодавчому процесі, який створює базову правову систему, відповідно до якої учасники будуть здійснювати свою діяльність. Ліцензії зазвичай використовуються для доповнення загального законодавства та нормативних актів і передбачають прозорі і конкретні принципи діяльності таких підприємств, як компанії енергосистем, електростанції, енергетичні біржі тощо.
Організація управління	Політика визначається в міністерствах і департаментах, в той час як її здійснення та ліцензування передані державним агенціям чи департаментам. Регулювання ринку може здійснюватися окремим державним органом або з використанням концепції незалежного регулювання, наприклад, комісії/секретаріату з регулювання. Існує необхідність прояснення ролей та обов'язків регулюючого органу в енергетиці та існуючих антимонопольних органів.

В умовах лібералізації електроенергетичних ринків особливу роль відіграє система галузевого регулювання, яка спрямована, в першу чергу, на забезпечення недискримінаційності і «прозорості» для учасників таких ринків. Загальне законодавство про конкуренцію і обмеження монополістичної діяльності повинно застосовуватися до енергетичного сектору за винятком тих випадків, які враховують специфіку функціонування ринкового середовища в сфері купівлі-продажу електроенергетичної продукції. Уряд повинен з особливою обережністю застосовувати загальне законодавство про конкуренцію в процесі лібералізації електроенергетичного ринку. Правильність саме такого тлумачення державного регулювання електроенергетики підтверджується прикладами з зарубіжної практики: створюються незалежні оператори, розділяються функції технологічного і комерційного управління, збільшується частка держави у власності провідних електрокомпаній. Так, у Норвегії, Швеції та Фінляндії функції комерційного і технологічного операторів розділені. Така ж схема регулювання застосовується в Каліфорнії і Аргентині. У деяких випадках ці функції зливаються і організуються під єдиним управлінням (Пул Пенсільванія – Нью-Джерсі – Меріленд, Національна мережева компанія Великобританії, Рада по надійності Середньоатлантичного об'єднання США). Але в більшості випадків завдання галузевого регулювання на макроекономічному рівні залишається прерогативою держави, що, зокрема, підтверджується Директивою ЄС від 01.07.2004 р № 2003/54 / ЄС про умови функціонування ринку електроенергії. Для таких регуляторів характеризується певною мірою деякої незалежністю від європейських урядів, а також самостійною політикою у взаєминах з тими чи іншими енергетичними компаніями. Приклади організації системи регулювання в деяких країнах наведено в табл.3. [2].

Основною функцією регуляторів (системних операторів, енергетичних комісій тощо) є регулювання мережевих тарифів. Згідно з Директивою, регулюючі органи відповідальні за установку або схвалення мережевих тарифів до їх вступу в силу, тобто до введення в дію методології їх розрахунку або встановлення умов і вимог для приєднання та доступу до національних мереж, включаючи тарифи на розподіл і передачу електроенергії. Представляється настільки ж важливим завдання регулятора, яке полягає в тому, щоб видавати ліцензії виробникам

електроенергії, операторам мережі та компаніям-постачальникам, а також дозволи на будівництво нових електростанцій і ліній електропередачі.

Таблиця 3

Регулювання електроенергетики в різних країнах

Країна, регулюючий орган	Характеристика системи регулювання
Норвегія, Норвезька Адміністрація з водних ресурсів та енергії	Адміністрація регулює діяльність мережевої компанії; забезпечує розвиток конкуренції у виробництві та постачанні електроенергії; має право регулювати тарифи. Регулювання здійснюється шляхом видачі ліцензійної концесії на володіння основними і розподільними мережами.
Швеція, Національна Енергетична Адміністрація	Регулюючий орган несе відповідальність за функціонування основної мережі з урахуванням цін, умов, якості обслуговування; спостерігає за системою концесій на енергопостачання. Ціни визначають оператори системи, регулюючий орган їх контролює.
Колумбія, Регулювальна комісія з газу та електроенергії	Комісія зобов'язана забезпечити розвиток конкуренції, встановлювати тарифи та ціни за використання електричної мережі. Виробництво і купівля-продаж електроенергії не відноситься до регульованої сфери діяльності.
Іспанія, Регулювальна комісія Національної енергетичної системи	У сферу діяльності комісії входить встановлення граничних цін, нормативів для поновлення розподільних мереж, організація конкурентних торгів при інвестуванні і в процесі централізованого диспетчерування. Інтереси суб'єктів ринку захищає Рекомендаційна Рада.
США, Федеральна енергетична комісія	ФЕК обмежує втручання урядових органів і забезпечує зростання ефективності ділових відносин. У сферу діяльності Ради з надійності входить постійний контроль за надійністю систем енергопостачання. У процесі переходу до конкурентних відносин передбачається дотримання ряду державних програм.
Великобританія, Управління ринків газу та електроенергії	Основа регулювання – ліцензування діяльності. Виробництво електроенергії безпосередньо не регулюється. У сферах передачі і розподілу електроенергії – граничні тарифи. В електропостачанні - конкурентні відносини.
Чилі, Національна енергетична комісія	Енергетична комісія здійснює ринкове рекомендаційне планування; спостерігаючий орган з енергетики і палива здійснює контроль за технікою. За діяльністю електроенергетичного ринку в цілому спостерігає Антимонопольна комісія, за екологією – Національна екологічна комісія. У сфері виробництва стимулюється конкуренція. У сферах передачі і розподілу електроенергії – граничні ціни.
Перу, Головне бюро з електроенергетики Міністерства енергетики і шахт	Бюро здійснює контроль якості обслуговування і надійності електропостачання, видає дозвіл на концесію і на участь в електроенергетичному бізнесі. Спеціальна Тарифна комісія регламентує тарифи для регульованих споживачів. Закон про концесії в електроенергетиці встановлює певні гарантії для користувачів в частині тарифів на електроенергію.
Австралія (штат Вікторія), Головне регулювальне управління	Управління видає ліцензії та регулює тарифи на постачання споживачів електроенергією, газом і водою. Основні цілі регулювання – сприяти конкуренції у виробництві електроенергії та енергопостачанні, забезпечити оптимальне функціонування системи і захищати інтереси споживачів. Тарифи на передачу і розподіл електроенергії регулюються.
Аргентина, Національна агенція з регулювання	Агенція відповідає за регулювання відносин між енергокомпаніями та споживачами, структуру тарифів. Конкуренція у виробництві електроенергії та державне регулювання у сфері її передачі і розподілу. Основним документом для регулювання є контракт на концесію, який визначає відповідальність компанії за розподіл електроенергії, за якість обслуговування і надання послуг. Встановлюється допустима межа цін.

Регулятор, покликаний в найбільшій мірі забезпечити цілі і завдання державної політики у сфері природних монополій, виступає повноправним арбітром при вирішенні спорів з питань тарифів і доступу до мережі. Зокрема, регулятор повинен винести обов'язкове до виконання рішення за скаргами на оператора системи передачі та оператора системи розподілу щодо:

- встановлення або затвердження мережних тарифів або методів їх визначення;
- методів розрахунку цін або встановлення правил та умов надання системних послуг;
- правил, тарифів та методології з'єднання та доступу до національної мережі[3].

Загальний курс реформування, націлений на лібералізацію світових енергетичних ринків, в різних країнах вирішується своїми методами. Так, в Норвегії та США основною метою реформ було згладжування різниці в цінах на електроенергію в різних регіонах країни; в Австралії – підвищення ефективності інвестування в розвиток електроенергетичної інфраструктури та зростання конкурентоспроможності енерговиробників; у Великобританії, Аргентині та Бразилії – зниження споживчих тарифів за рахунок зростання ефективності енерговиробництва і залучення великих іноземних інвесторів. Хоча світовий досвід у справі створення конкурентних ринків ще дуже малий – не більше 15-20 років, – все ж слід зазначити неоднорідність здійснюваних перетворень і неоднозначність отриманих результатів. Це пов'язано з відмінностями в національному устрою економік різних країн, соціально-економічному розвитку і культурним рівнем населення, особливостями державної економічної політики та технологічною готовністю до реформ національних енергетичних систем. З самого початку здійснення реформ європейської електроенергетики фахівцями відзначалася варіабельність форм організації електроенергетичних ринків Заходу: від практично повної віддачі виробництва електроенергії в приватні руки (Англія) до обережних спроб позначення конкуренції (Франція). В даний час слід зазначити, що поки жодна країна повністю не завершила створення конкурентних електроенергетичних ринків. Так, наприклад, значних успіхів у цьому напрямку досягли Великобританія, Фінляндія, Норвегія, Німеччина, Чилі, Бразилія, США, Іспанія, Швеція. Проте Нідерланди, Данія, Швейцарія, Португалія, Італія, Австрія, Бельгія знаходяться ще на початкових стадіях перетворень. У Китаї реалізується програма поступового переходу до конкурентних електроенергетичних ринків після 2010 р.

Відмінною особливістю регулювання європейської електроенергетики є не тільки прагнення забезпечити вирішення проблем недискримінаційними, а ринковими способами, наприклад, за допомогою зустрічної торгівлі між енергосистемами і оператором мережі, але і всілякою підтримкою організацій, що мають відношення до захисту навколишнього середовища та ефективності енергетики. В даному випадку широко застосовується система державних субсидій при дотриманні суворого контролю з боку ЄС.

Крім того, при організації діяльності з передачі електроенергії Директива ЄС не висуває як обов'язкової вимоги створення незалежної транспортної компанії. Практика свідчить про те, що в ряді країн функція передачі електроенергії знаходиться всередині вертикально інтегрованих компаній (Ірландія, Франція, Німеччина, Західна Австрія, Східна Данія, Люксембург, Шотландія). Однак існують і окремі компанії з транспортування електроенергії (Англія, Іспанія, Норвегія, Швеція, Італія, Фінляндія, Португалія, Нідерланди, Східна Австрія, Західна Данія, Бельгія). Той чи інший вид організації транспорту електроенергії перебуває цілком у компетенції країн ЄС і визначається внутрішніми умовами функціонування енергетичних систем.

Висновки та пропозиції

Міжнародні організації та національні уряди проводять значну роботу щодо оцінки різних політичних перспектив у галузі енергетичної ефективності. Вибір заходів у цій галузі залежить від конкретних умов, які в різних країнах можуть бути різними. Основну увагу необхідно приділяти проблемам, що виникають в результаті лібералізації ринків електроенергії та тому, які наслідки це матиме для розробки енергетичної політики.

Визначення політики у лібералізованому середовищі повинно враховувати мінливі умови, в яких діятимуть нові інструменти. Відмінними ознаками цього середовища є:

- вибір споживачів між різними постачальниками енергії;
- сильніша установка споживачів на економічність – з упором на вартість електроенергії;
- орієнтована на прибуток галузь з новими стимулами;
- приватна промисловість;
- енергетична політика, здійснення якої повинно бути прозорим за допомогою законодавства і регулювання;
- умови підвищеного цінового ризику в цінах на енергію;
- усунення торговельних бар'єрів і розвиток міжнародних енергетичних ринків.

На додаток до цих характеристик, загальна тенденція зростання обізнаності в екологічних проблемах і більш жорстке законодавство в галузі навколишнього середовища сприяють поглибленню політичної уваги до енергетичної ефективності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Штридбек У., Кроншоу И., Хюлста Н. Уроки, извлеченные из либерализации рынков электроэнергии. – Париж: Международное энергетическое агентство, 2005. – 274 с.
2. Зарубежный опыт реформирования электроэнергетики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.rao-ees.ru/ru/reforming/foreign/show.cgicontent.htm>
3. Давыдовский Ф.Н. Либерализация мировой электроэнергетики и проблемы становления конкурентных рынков в условиях реструктуризации // Экономика, предпринимательство и право. — 2011. – № 7 (7). – с. 12-28.

УДК: 339.924:061.1 339. 922 (5)

СТРАТЕГИЧЕСКИЙ КУРС УКРАИНЫ НА ЕВРОПЕЙСКУЮ ИНТЕГРАЦИЮ И НЕОБХОДИМОСТЬ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ МЕР ПО МИНИМИЗАЦИИ ПОТЕРЬ НА БЛИЖНЕВОСТОЧНОМ РЫНКЕ

Юсеф Н., к. т. н., заведующий кафедры арабистики Украинско-Арабского института международных отношений и лингвистики им. Аверроеса, Межрегиональная Академия управления персоналом, г. Киев (Украина).

Юсеф Н. Стратегічний курс України на європейську інтеграцію і необхідність здійснення заходів з мінімізації втрат на близькосхідному ринку.

Євроінтеграційний курс для України має стратегічне значення, основним завданням якого, на сьогоднішній день, є завершення переговорів щодо укладення Угоди про асоціацію, невід'ємною складовою якої є зона вільної торгівлі. Однак ми не можемо не звертати уваги на негативні наслідки для економіки України, до яких призведе початок роботи зони вільної торгівлі з ЄС. По суті, це означатиме різке скорочення доходів митниці, а на тлі закриття кордонів з Росією та країнами Близького Сходу негативний ефект цього рішення буде тільки зростати. Тому, необхідно вживати заходів з мінімізації ризиків втрат як для української економіки, так і для економіки близькосхідного регіону.

Ключові слова: Україна, Європа, Близький Схід, економіка, співпраця, ризик, європейська інтеграція, заходи з мінімізації втрат.

Юсеф Н. Стратегический курс Украины на европейскую интеграцию и необходимость осуществления мер по минимизации потерь на ближневосточном рынке.

Євроінтеграційний курс для України має стратегічне значення, основною задачею якого, на сьогоднішній день, являється завершення переговорів щодо укладення Угоди про асоціацію, невід'ємною складовою якої є зона вільної торгівлі. Однак ми не можемо не звертати уваги на негативні наслідки для економіки України, до яких призведе початок роботи зони вільної торгівлі з ЄС. По суті, це означатиме різке скорочення доходів митниці, а на тлі закриття кордонів з Росією та країнами Близького Сходу негативний ефект цього рішення буде тільки зростати. Тому, необхідно вживати заходів з мінімізації ризиків втрат як для української економіки, так і для економіки близькосхідного регіону.

Ключевые слова: Украина, Европа, Ближний Восток, экономика, сотрудничество, риск, европейская интеграция, меры по минимизации потерь.

Nahla Y. Ukraine's strategic course of European integration and the need to implement measures to minimize losses in the Middle East market.

European integration course of Ukraine is of strategic importance, the main objective of which, today, is the completion of negotiations on an Association Agreement, which is an integral part of a free trade zone. However, we cannot ignore the negative consequences for Ukraine's economy, which will lead to the launch of a free trade area with the EU. In fact, it would mean a sharp reduction in customs revenues, and against the closure of the borders with Russia and the countries of the Middle East negative effect of this decision will only increase. Therefore, it is necessary to take measures to minimize the risk of losses for the Ukrainian economy, and the economy of the Middle East region.

Keywords: Ukraine, Europe, the Middle East, the economy, cooperation, risk, European integration, measures to minimize losses.

Целью данной статьи является анализ и обоснование необходимости осуществления мер по минимизации рисков потерь в украинской экономике на ближневосточном рынке, учитывая стратегический курс Украины на европейскую интеграцию.

Украина важна для Европы и стран Ближнего Востока как источник экономического роста и энергетической безопасности. Экономический, научно-технический, энергетический потенциал и земельные богатства Украины помогут продолжить превращение Европы в «центр мирового масштаба». Тогда как евроинтеграционный курс для Украины имеет стратегическое значение. На протяжении всего периода независимости шла напряженная работа по необратимости интеграции Украины в европейское и мировое экономическое и политическое пространство. За это время был принят целый ряд законов, которые сегодня действуют в Украине и четко определяют ее евроинтеграционный курс. В частности, это законы Украины «О национальной безопасности Украины» и «Об основах внутренней и внешней политики». Это путь, на основе которого страна будет внедрять европейские современные стандарты, достигать конкурентоспособности экономики, верховенства права и, как следствие, повышение качества жизни граждан.

Европейская интеграция предусматривает проведение системных реформ во всех сферах жизни в соответствии с нормами и стандартами ЕС. Основной задачей для Украины на сегодняшний день является завершення переговоров относительно заключения Соглашения об ассоциации, неотъемлемой составляющей которой является зона свободной торговли. Отдельным важным направлением сотрудничества Украинского государства с ЕС является безвизовый диалог, целью которого на нынешнем этапе является выполнение задач первого этапа Плана действий по либерализации визового режима. Реализация этого этапа позволит Украине в будущем добиться безвизового режима в ЕС. Однако мы не можем не обращать внимания на негативные последствия для экономики Украины, к которым приведет начало работы зоны свободной торговли с ЕС. По